

Det, tillsammans med myndigheternas skyldighet att följa 21:7 OSL när det gäller personuppgifter, kan innebära att elektroniskt utlämnande snarast blir ett undantag än en – som det är tänkt – allmän regel.

Därför bör frågan utredas.

Allmänt om utredningens förslag

Som framgår ovan är vi positiva till förslaget om en myndighetsdatalog.

Det krävs en förändring av nuvarande system med registerförfattningar som är otillräckligt anpassade till såväl tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens regler om offentliga handlingar, som till offentlighets- och sekretesslagen (OSL).

Det har inneburit att myndigheter inte lämnar ut uppgifter som, utan registerlagstiftningens komplicerade bestämmelser, antagligen skulle ha kunnat lämnas ut utan att någon lidit men.

Därför är det en fördel med en mer enhetlig, samlad lagstiftning genom ett slags ramlag som utredningen nu föreslår.

Utredningens förslag kan också vara en hjälp att öka servicegraden hos myndigheterna då det blir lättare att reglera vilka personuppgifter uppgifter som myndigheter sinsemellan får förfoga över.

Om elektroniskt utlämnande

Frågan har utretts tidigare, bland annat av e-offentlighetskommittén (SOU 2010:4.) Kommittén föreslog att uppgift ska kunna lämnas ut i elektronisk form ”om den inte innehåller sekretessbelagda uppgifter, det i lag eller förordning finns bestämmelser som förbjuder det eller det annars är olämpligt.”²

Utredningen förklarade tillägget ”eller det annars är olämpligt” med bland annat att uttag i elektronisk form, framför allt i form av massuttag - skulle kunna hota den personliga integriteten.

I vårt remissyttrande föreslog vi att tillägget skulle kunna strykas eftersom sekretessreglerna i OSL skyddar den personliga integriteten.

Utredningens förslag ledde dock inte till lagstiftning.

För den nu aktuella utredningen – Informationshanteringsutredningen – var frågan om elektroniskt utlämnande ett av huvuduppdragen i de ursprungliga direktiven (dir 2011:86).

² SOU 2010:4, Allmänna handlingar i elektronisk form, sid 21

I samband med att utredningen fick förlängt förordnande genom tilläggsdirektiv 2014-03-06 (dir 2014:31) ändrades uppdraget.

Bland annat förklarade regeringen att uppdraget att överväga frågan om skyldigheten att lämna ut handlingar i elektronisk form skulle utgå. Det innebär således att frågan inte har utretts på det sätt som var tänkt från början.

Trots detta lämnar utredningen ett förslag till reglering av utlämnande i elektronisk form, vilket i sig är positivt. Likaså att utredningen understryker att utgångspunkten är att elektroniskt utlämnade ska kunna ske.

Däremot är vi tveksamma till begränsningen i författningstexten genom undantaget ”om det inte är olämpligt med hänsyn till skyddet för personuppgiften.”

Den främsta anledningen till att det införs undantag är framför allt bestämmelsen i 21:7 OSL som innebär att ett utlämnade av uppgifter inte får strida mot personuppgiftslagen.

Bestämmelsen har vållat svårigheter i tillämpningen. En allvarlig sådan är att 21:7 OSL ska tillämpas vid rakt skaderekvisit. I sådana fall ska skadebedömningen vid utlämnande av uppgiften endast avse uppgiften som sådan. Frågan om sekretess behöver således inte knytas till en skadebedömning i det enskilda fallet.

Den tillämpningen innebär att myndigheten inte behöver genombryta förbudet i 2:14, 3 st. TF att efterfråga vem som begär ut en uppgift och varför den begärs ut.³

Problemet är att 21:7 OSL föreskriver att myndigheten trots frågeförbudet ska utreda hur uppgifterna ska användas och om sökanden inte lämnar en godtagbar förklaring, ska uppgifterna normalt sett inte lämnas ut.

Justitieombudsmannen har vid flera tillfällen betonat rätten att vara anonym och att 21:7 OSL därmed står i strid med 2:14, 3 st. TF. JO har dessutom ifrågasatt om inte bestämmelsen bör ändras eller helt tas bort.⁴

Bestämmelsen är vidare resurskrävande och bedömningarna kan ta tid i anspråk, vilket inte är förenligt med grunderna i TF där beslut om utlämnande av uppgifter ska ske utan onödig tidsutdräkt.

³ SOU 2010: 4, Allmänna handlingar i elektronisk form, sid 321

⁴ Do, sid 322

Såväl i nu aktuell utredning, som i e-offentlighetskommittén, framhålls problemet att elektroniskt utlämnande skulle kunna förenkla så kallade massuttag eller att enskilda personer eller företag samlar enstaka uppgifter till kommersiella databaser.

Ingen av utredningarna har dock visat att detta är vanligen förekommande och att det skapat allvarliga problem för skyddet för den personliga integriteten.

Det mest kända exemplet är Lexbase, med uppgifter om straffade personer. Den databasen lades dock ner i sin dåvarande form efter mycket kort tid, delvis beroende på den starka opinion som riktades mot den.

Som företrädare för mediebranschen vill vi framhålla att det är en väsentlig skillnad att å ena sidan göra det möjligt för journalister att samla in fakta och uppgifter i elektronisk form, och å den andra sidan att publicera samma uppgifter. Det senare styrs av de publicistiska spelreglerna som bland annat innebär att det ska finnas ett uppenbart allmänintresse vid publicering av uppgifter om personliga förhållanden.

Med detta sagt, vill vi påpeka att rätten att få ut uppgifter i elektronisk form är en rätt som omfattar allmänheten.

Ett alternativ till att lämna ut uppgifter i elektronisk form är att få ut dem i pappersformat och sedan skanna in dem i en databas. Då uppstår samma eventuella problem med att personuppgifter samlas på samma ställe.

Skillnaden är att det då blir en fråga om vilka som har råd att kunna begära ut många handlingar. Även om myndigheter har rätt att ta betalt för även elektroniskt utlämnande, lär det inte bli samma kostnader. Journalistförbundet anser att rätten att få ut handlingar inte ska vara beroende av ekonomiska resurser när det finns andra alternativ.

Som framgått tidigare är utgångspunkten i utredningens förslag att utlämnande ska kunna ske i elektronisk form. Men i författningskommentaren – som är vägledande för rättstillämpningen - anges att det kan vara olämpligt att lämna ut i elektronisk form om myndigheten ”inte förfogar över en teknik som innebär att uppgifterna kan förmedlas till mottagaren i elektronisk form på ett tillräckligt säkert sätt.”⁵

⁵ SOU 2015:39, Myndighetsdatalag, sid 709

Journalistförbundet kan inte acceptera en sådan grund för att inte lämna ut uppgifter elektroniskt. Det ska vara en självklarhet att landets offentliga myndigheter har en säker IT-miljö, framför allt när det gäller behandling av personuppgifter.

I detta sammanhang bör nämnas att EU:s kommande uppgiftsskyddsförordning kommer att påverka såväl OSL som en eventuell myndighetsdatalag. Informationsbehandlingsutredningen gör dock den bedömningen att EU-förordningen inte kommer att påverka reglerna om elektroniskt utlämnade.⁶

Slutligen vill vi påpeka att många myndigheter redan nu lämnar ut uppgifter i elektronisk form eftersom det är enkelt och kräver mindre resurser.

Mot bakgrund av ovan föreslår vi således att det bör ytterligare utredas om myndigheter ska vara skyldiga enligt lag att utlämna uppgifter i elektronisk form och att en sådan utredning också ser över 21:7 OSL, i enlighet med utredningens eget förslag.

Med vänlig hälsning
SVENSKA JOURNALISTFÖRBUNDET

Jonas Nordling
Förbundsordförande

⁶ SOU 2015:39, Myndighetsdatalag, sid 673